

Fundusze
Europejskie
Program Regionalny

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

PREZENTACJA RAPORTU KOŃCOWEGO Z
BADANIA PN.
„EWALUACJA WPŁYWU RPO WP 2014-2020
W OBSZARZE REWITALIZACJI”

08.12.2023

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Cel badania

Ocena wpływu projektów rewitalizacyjnych realizowanych w ramach RPO WP 2014-2020 na sytuację obszarów rewitalizowanych, w tym poprawę jakości życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze i społeczne tych obszarów.

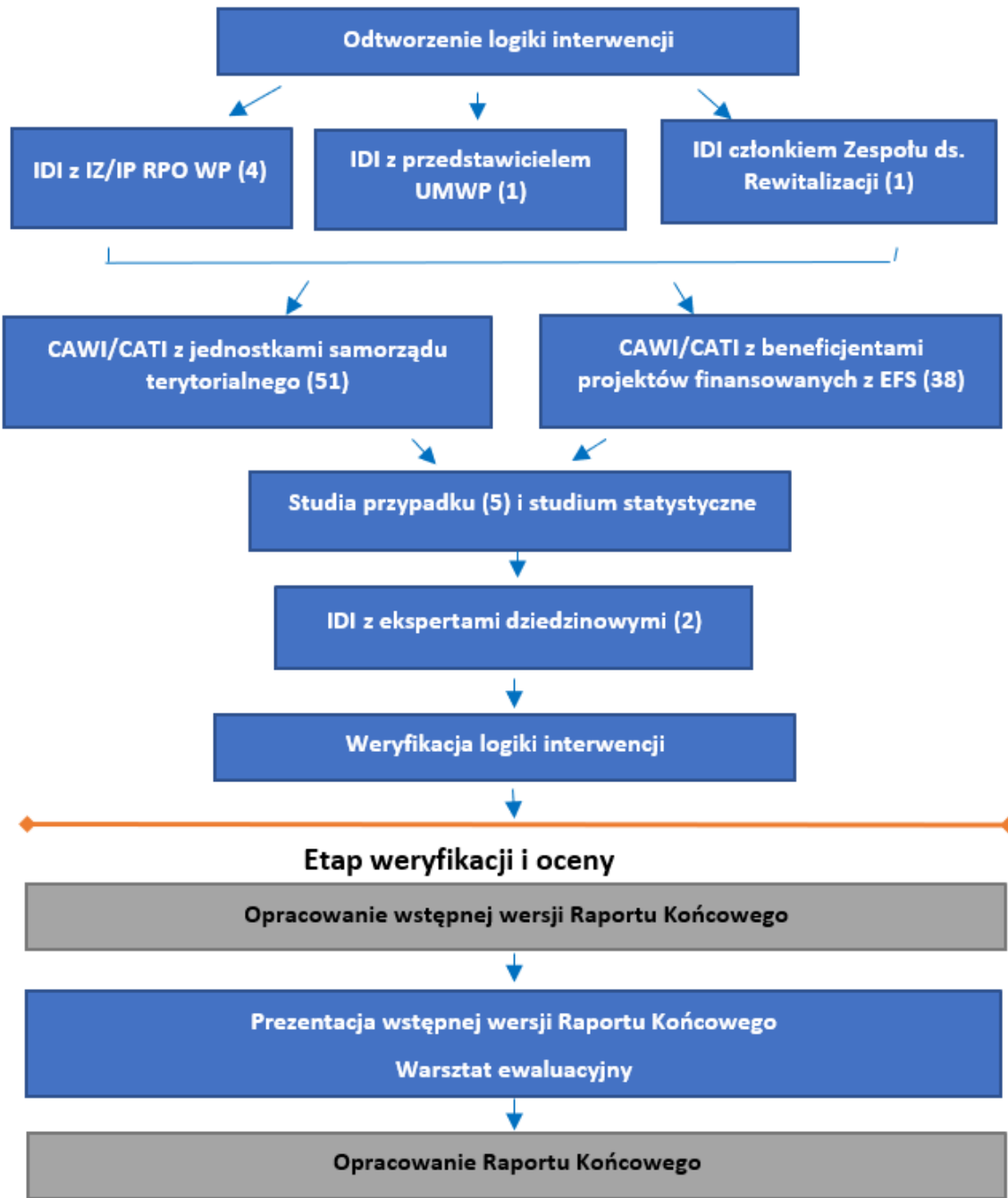
Oczekiwany efekt przeprowadzonej ewaluacji było podsumowanie efektów wsparcia w obszarze rewitalizacji w ramach RPO WP 2014-2020 oraz zestaw wniosków i rekomendacji, które pozwolą na lepsze ukierunkowanie interwencji w perspektywie finansowej 2021-2027.

Zakres przedmiotowy:

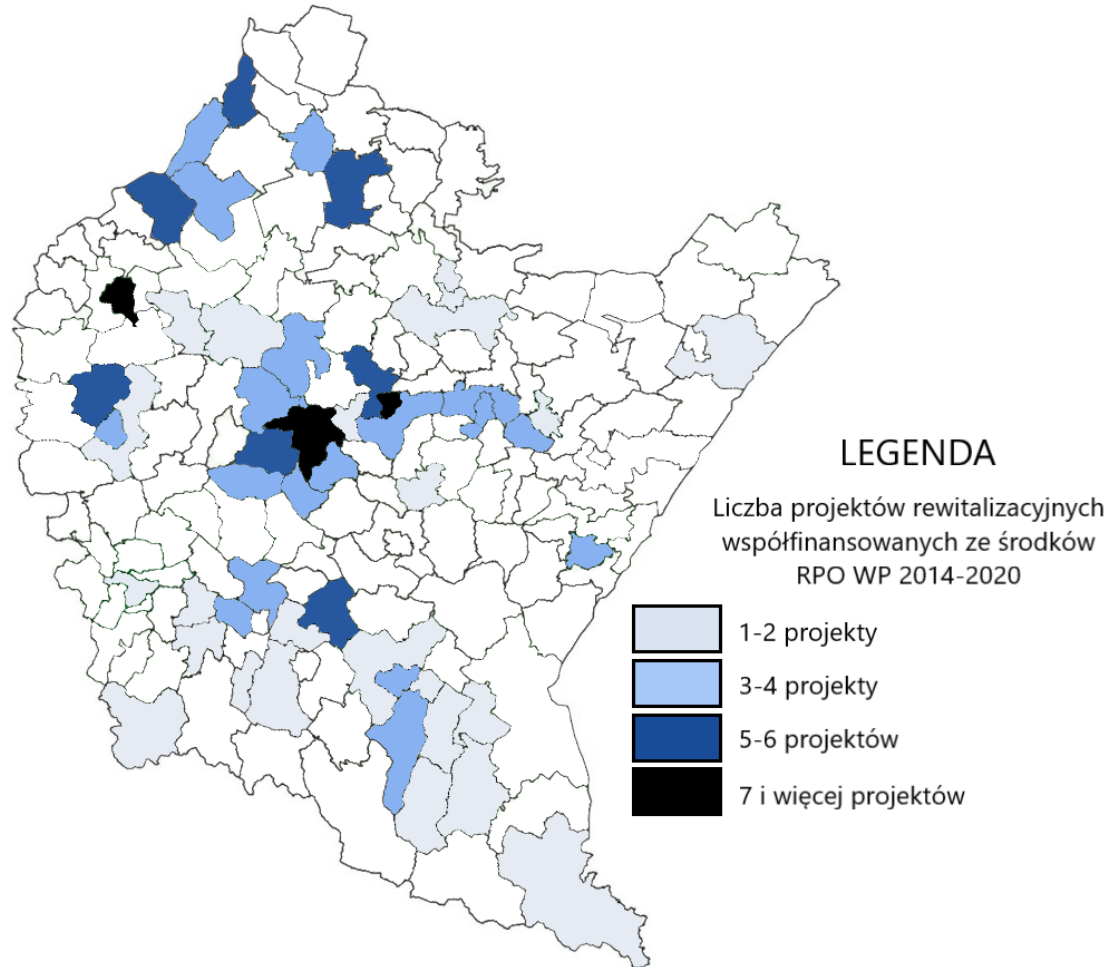
- projekty podstawowe - 28 projektów
- projekty powiązane (EFS) - 38 projektów
- projekty uzupełniające - niezbędne dla rewitalizacji danego obszaru – 45 projektów

Analiza danych zastanych

Etap kwantyfikacji: wyjaśnienia zjawisk

Logika interwencji

- Badaniem objęto **111** projektów rewitalizacyjnych (wynikających z LPR/GPR (z)realizowanych w **50** gminach. Łączna wartość dofinansowania UE analizowanych projektów rewitalizacyjnych to **431 586 329,95 zł.**
- Najwięcej projektów (7 i więcej) realizowanych jest w łańcucie, Rzeszowie i Mielcu. Znaczną liczbę projektów (5-6) wdraża się także w gminie Nisko, Gorzyce, Brzozów, Baranów Sandomierski, Czarna i Boguchwała.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z systemu SL2014, przekazanych przez Zamawiającego, stan na 31.12.2022 r.

Logika interwencji (2)

- Zaprojektowana na rzecz rewitalizacji logika interwencji, z uwagi na szeroki zakres wsparcia, **odpowiadała na potrzeby i sprzyjała realizacji celu PI 9b**, związanego z ograniczeniem problemów społecznych na terenach zdegradowanych.
- Korzystnie na osiągnięcie wyników interwencji wpływał:
 - szeroki katalog kosztów kwalifikowalnych,
 - warunki związane z koniecznością realizacji projektów o szerszym zakresie, z wykluczeniem inwestycji punktowych,
 - przeznaczenie środków z budżetu państwa na Działanie 6.3 i 6.5,
 - dotacyjna forma wsparcia,
 - odpowiednio dopasowane tryby wyboru projektów,
 - wymóg komplementarności pomiędzy inwestycjami współfinansowanymi z EFRR oraz EFS.
- Ostatecznie nie zastosowano jednak preferencji dla inwestycji uzupełniających w ramach OP I, OP III, OP IV, OP V oraz OP VI, co dodatkowo wpłynęłoby na kompleksowość wsparcia.

Skuteczność wsparcia

- Wskaźniki programowe dla PI 9b (Działanie 6.3 oraz 6.5) zostaną osiągnięte (stan na 31.03.2023):
 - Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją: zrealizowano 289,48 ha (**84,21%** wartości docelowej), zaplanowano 345,97 ha (**115,13%** wartości docelowej);
 - Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich: zrealizowano **13 402,61** m² (89,35% wartości docelowej), zaplanowano **15 211,08** m² (101,41% wartości docelowej).
- W ramach projektów powiązanych i uzupełniających udało się do tej pory (stan na 31.12.2022) m. in.:
 - przygotować **34** ha terenów inwestycyjnych;
 - ograniczyć emisję gazów cieplarnianych o **niemal 14 tys. ton równoważnika CO₂**;
 - zapewnić **15 tys.** osób możliwość korzystania z ulepszonych oczyszczania ścieków;
 - objąć **27 tys.** osób ulepszonymi usługami zdrowotnymi;
 - utworzyć **443** miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej;
 - objąć wsparciem **494** osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu Programu.

Skuteczność wsparcia (2)

- Beneficjenci projektów rewitalizacyjnych i przedstawiciele JST zasadniczo **pozytywnie oceniają przyjęte rozwiązania techniczno-organizacyjne**.
- Najlepiej oceniono dotacyjną formę wsparcia, poziom dofinansowania projektu, kwotę maksymalnego dofinansowania projektu, katalog kosztów kwalifikowanych, działania informacyjno-promocyjne, oraz wsparcie w trakcie realizacji projektu.
- Wysoką skutecznością charakteryzowały się prowadzone działania informacyjno-promocyjne. Znaczącą rolę w działaniach informacyjno-promocyjnych odegrał Zespół ds. Rewitalizacji. Skuteczne okazały się przede wszystkim prowadzone przez Zespół szkolenia dla przedstawicieli gmin.
- **Czynniki** wpływające na realizację projektów:
 - **pozytywne**: znaczny poziom zainteresowania mieszkańców procesami rewitalizacji, uwarunkowania historyczno-kulturowe panujące na poszczególnych obszarach rewitalizacji;
 - **negatywne**: wzrost poziomu cen (m. in. surowców i materiałów budowlanych), pandemia COVID-19, sytuacja geopolityczna związana z wojną w Ukrainie, konieczność opracowania LPR/GPR, opóźnienia związane z opracowaniem dokumentów dotyczących rewitalizacji na poziomie krajowym.

Efekty projektów rewitalizacyjnych

- Z badania wynika, że projekty rewitalizacyjne realizowane w ramach **Działań 6.3 i 6.5** mają największy wpływ na
 - poprawę estetyki i komfortu korzystania z przestrzeni publicznych
 - jakość życia mieszkańców
 - podniesienie atrakcyjności centrum miejscowości
 - ożywienie społeczne
 - wzrost integracji mieszkańców
 - zwiększenie aktywności społecznej
- Projekty powiązane finansowane w ramach **EFS** wpływają w największym stopniu na:
 - zwiększenie aktywności społecznej uczestników
 - zwiększenie możliwości zatrudnienia osób pozostających bez pracy
 - zwiększenie aktywności zawodowej uczestników
 - zmniejszenie stopnia wykluczenia społecznego osób uczestniczących w projekcie
- **Efekty nieplanowane:** większy poziom dbałości o wspólną przestrzeń przez użytkowników powstałej w ramach inwestycji infrastruktury, wykorzystywanie wspartej infrastruktury do realizacji na jej terenie wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych, pomimo, że nie było to wpisane w cele projektowe

Trafność i użyteczność wsparcia

- Wsparcie rewitalizacji w ramach RPO WP 2014-2020, z uwagi na szeroki zakres typów projektów i katalog kosztów kwalifikowalnych, **odpowiadało na główne problemy** rozwojowe zdiagnozowane w programach rewitalizacji.
- Z badania wynika, że interwencja przyczyniła się do **zniwelowania przynajmniej części problemów** rozwojowych gmin, w których realizowane były/są projekty rewitalizacyjne. Widoczne jest to zwłaszcza w przypadku problemów związanych z brakiem określonego rodzaju obiektu czy funkcji, dla zaspokojenia których podjęto działania polegające na utworzeniu czy zmodernizowaniu konkretnego obiektu czy przestrzeni.
- Według wyników badania ilościowego z JST, (z)realizowane projekty rozwiązują problemy obszarów rewitalizacji w sferze **społecznej** (niemal 74,5% wskazań), **przestrzenno-funkcjonalnej** (68,6%), gospodarczej (19,6%), technicznej (15,7%) oraz środowiskowej (11,8%).
- Wsparcie RPO WP 2014-2020 było niezwykle istotne dla realizacji działań rewitalizacyjnych w województwie – w ramach 50 analizowanych gmin aż **68%** projektów realizowanych w ramach programów rewitalizacji w 2021 r. finansowane było ze środków RPO WP 2014-2020.

Zmiany na obszarach zdegradowanych

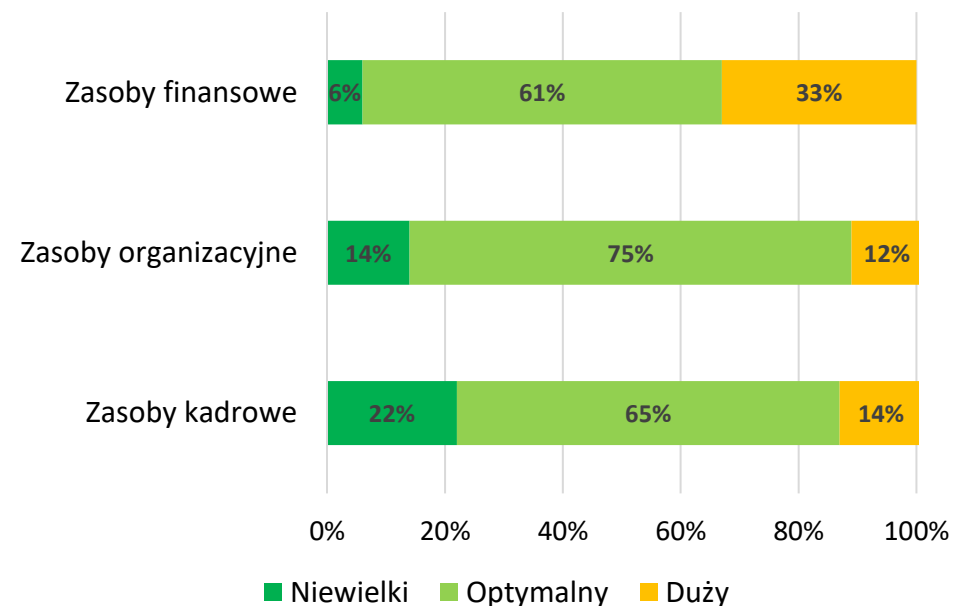
- Z przeprowadzonego badania ilościowego z przedstawicielami JST wynika, że **51% gmin** opracowuje raporty/ sprawozdania z realizacji programu rewitalizacji; 1/3 respondentów nie miała zaś takiej wiedzy.
- Cennym źródłem informacji na temat zakresu i postępu procesów rewitalizacji w poszczególnych gminach jest ankieta kierowana corocznie przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego do wszystkich gmin w województwie. Biorąc pod uwagę rezygnację Urzędu Marszałkowego z prowadzenia Wykazu programów rewitalizacji województwa podkarpackiego w perspektywie unijnej 2021-2027, **zasadna jest kontynuacja realizacji ankiet.**
- O opinię na temat poprawy sytuacji na obszarze rewitalizacji w odniesieniu do pozostałej części miejscowości, nieobjętej działaniami rewitalizacyjnymi, poproszono przedstawicieli JST. **73%** respondentów wskazało, że taka poprawa nastąpiła (29% - zdecydowanie tak, 43% raczej tak), 27% respondentów nie potrafiło tego ocenić. Respondenci wskazywali najczęściej, że sytuacja uległa poprawie w kwestii zwiększenia udziału terenów rekreacyjnych, wypoczynkowych oraz sportowych, zwiększenia aktywności społecznej oraz zwiększenia liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych.
- O porównanie zmian sytuacji na obszarze rewitalizacji w odniesieniu do pozostałej części gminy poproszono także mieszkańców gmin w badaniu ankietowym w ramach studiów przypadku. Poprawę sytuacji zauważyło **83%** respondentów z Boguchwały, **69%** respondentów z Niska, **58%** respondentów z Mielca, **46%** respondentów z Łąncuta oraz **35%** respondentów z Rzeszowa.

Trwałość efektów projektów

- W zdecydowanej większości projektów beneficjenci oraz przedstawiciele JST **nie dostrzegają zagrożenia utrzymania trwałości efektów** projektów.
- Ponad **70%** przedstawicieli gmin uznało, że trwałość zmian zostanie utrzymana powyżej przez **okres dłuższy niż 10 lat**, 25% uczestników badania wskazało trwałość na poziomie 5-10 lat.
- **Pozytywnie** na trwałość efektów wpływają:
 - zainteresowanie mieszkańców
 - kontynuacja wsparcia (przy środkach pochodzących z UE lub z innych źródeł)
 - współpraca różnych instytucji na etapie realizacji oraz po jej zakończeniu
- **Negatywnie** na trwałość efektów wpływają:
 - niewystarczające środki na utrzymanie infrastruktury
 - wysokie lub rosnące koszty eksploatacji
 - wysoki poziom inflacji
 - brak zainteresowania mieszkańców rezultatami przedsięwzięcia

Efektywność

- Efektywność kosztowa **nie różni się znacząco** od efektywności analogicznych działań prowadzonych w innych regionach.
- W ramach Działania 6.3 najbardziej efektywne kosztowo okazały się zadania związane z **przebudową budynków publicznych lub komercyjnych**, a w ramach Działania 6.5 - związane z **utworzeniem lub rekultywowaniem otwartej przestrzeni na obszarach miejskich**.
- W ramach OP VII najniższe koszty poniesiono na działania związane z objęciem wsparciem osób długotrwale bezrobotnych oraz przyznanie środków na założenie działalności osobom pozostającym bez pracy, a w ramach OP VIII - objęcie wsparciem osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i uzyskanie przez te osoby kwalifikacji lub kompetencji.
- Poniesione nakłady **nie są wyższe ani niższe** niż w podobnych działaniach, realizowanych przez gminy z innych środków.

Rozkład odpowiedzi na pytanie „Jaki był stosunek nakładów poniesionych na realizację projektu w odniesieniu do osiągniętych efektów?”, ankieta z przedstawicielami JST, n=51

Komplementarność

- Kryteria zgodności projektu z LPR/GPR i komplementarności interwencji w ramach EFRR i EFS, ustanowione w wybranych konkursach, przyczyniły się do prawidłowej realizacji koncepcji rewitalizacji tj. **faktycznego połączenia rewitalizacji w sferze infrastrukturalnej i społecznej**.
- Mechanizm powiązania projektów EFRR i EFS charakteryzował się **wyższą skutecznością** w odniesieniu do Działania 6.5, realizowanego w formule ZIT. We wszystkich gminach objętych wsparciem w ramach Działania 6.5 realizowane są projekty EFS, które uzyskały dofinansowanie w naborach, w których konieczne było wskazanie komplementarności z projektem rewitalizacyjnym EFRR.
- **54%** badanych przedstawicieli gmin wskazało, że udało się im zapewnić faktyczną komplementarność pomiędzy projektem infrastrukturalnym a interwencją EFS. Z kolei **68%** przebadanych beneficjentów projektów współfinansowanych z EFS deklaruje, że udało się lub uda powiązać ich projekt z OP VI.
- Działania współfinansowane w ramach EFS **uzupełniają wsparcie w obszarze EFRR** głównie poprzez:
 - powstawanie w zrewitalizowanej infrastrukturze placówek wsparcia i integracji dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
 - ulokowanie na terenach zrewitalizowanych działalności gospodarczych powstających w ramach OP VII,
 - realizację wsparcia dla osób bezrobotnych np. szkoleń w zrewitalizowanych przestrzeniach,
 - aktywizację osób bezrobotnych zamieszkujących obszary zdegradowane.

Realizacja zasad horyzontalnych

- Nie obserwuje się w projektach dotyczących rewitalizacji odstępstw w sposobie podejścia do stosowania zasad horyzontalnych w porównaniu do ogółu projektów realizowanych w ramach RPO WP 2014-2020.
- Przedstawiciele JST zostali zapytani o sposób realizacji zasad horyzontalnych. W przypadku zasady zrównoważonego rozwoju wskazali na **racjonalne gospodarowanie zasobami w projekcie** (66,7%) oraz **ograniczenie presji na środowisko** (41,2%). Co trzeci respondent wskazał na założenie projektowe w zakresie **ograniczania emisji gazów cieplarnianych** (31,4%), a co piąty – na **zapobieganie utracie bioróżnorodności i uwzględnienie kwestii ochrony środowiska w projektach** (21,6%).
- Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, realizowana była w większości projektów poprzez **likwidację barier architektonicznych** w budynkach (86,3% wskazań) oraz zapewnienie przestrzeni w budynkach i wokół nich **dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami** (66,7% wskazań).
- Zasadę równości szans kobiet i mężczyzn realizowano poprzez oferowanie **rozwiązań w projekcie uwzględniających potrzeby zarówno kobiet, jak i mężczyzn** – wskazało na ten sposób niemal 80% badanych przedstawicieli JST (78,4%). Niemal tyle samo (75,5%) wskazało, że **rozwiązania oferowane w projekcie nie miały charakteru wykluczającego ze względu na płeć**.

Wnioski i rekomendacje (1)

Wniosek: W ramach FEP 2021-2027 realizowany będzie Priorytet 6. Rozwój zrównoważony terytorialnie. W ramach tego Priorytetu ustanowiono m. in. Cel Szczegółowy 5(ii), w ramach którego będą realizowane działania, które mogłyby dopełniać proces rewitalizacji w gminach. Interwencja będzie dotyczyć takich dziedzin jak: dziedzictwo kulturowe i naturalne, usługi turystyczne, ekoturystyka, a także fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych. Jak wynika z wywiadów z przedstawicielami IP/IZ, w konkursach dotyczących ww. dziedzin planowane jest premiowanie projektów wynikających z GPR. Biorąc pod uwagę wyniki badania należy ocenić, że premiowanie powiązania różnego rodzaju działań z projektami wpisanymi do LPR/GPR jest słuszne i może przynieść długofalowe korzyści, także w kontekście promowania społecznego wymiaru rewitalizacji.

Rekomendacja: Rekomenduje się premiowanie projektów wynikających z GPR w ramach wybranych naborów dotyczących CS 5(ii) oraz Działania FEPK.07.04 (CS 4(a)).

Adresat rekomendacji: IZ FEP 2021-2027

Sposób wdrożenia: Uwzględnienie w FEP 2021-2027 w kierunkowych zasadach wyboru projektów oraz w kryteriach naboru w odniesieniu do interwencji w ramach CS 5(ii) oraz Działania FEPK.07.04 (CS 4(a)) kryterium premiującego projekty wynikające z GPR.

Termin wdrożenia: 31.03.2024

Wnioski i rekomendacje (2)

Wniosek: W ramach badania pozytywnie oceniono rolę Zespołu ds. rewitalizacji w procesie wdrażania działań rewitalizacyjnych w województwie podkarpackim. O skuteczności działań Zespołu świadczą pozytywne opinie przedstawicieli JST na temat działań informacyjno-promocyjnych, a także wypowiedzi ekspertów, uczestniczących w niniejszym badaniu. Zespół odegrał znaczącą rolę w regionie we wsparciu przedstawicieli JST nie tylko w aspektach technicznych związanych z procesem rewitalizacji, ale także w przekazywaniu wiedzy na temat partycypacyjnej idei tego procesu, tj. włączaniu do planowania działań społeczności lokalnej. Warto zachować możliwość dzielenia się z gminami ogromną wiedzą na temat rewitalizacji, jaką dysponują członkowie Zespołu.

Rekomendacja: Rekomenduje się, aby w perspektywie 2021-2027 kontynuować funkcjonowanie Zespołu ds. rewitalizacji w województwie podkarpackim.

Adresat rekomendacji: IZ FEP 2021-2027

Sposób wdrożenia: Utrzymanie funkcjonowania Zespołu ds. rewitalizacji, składającego się przynajmniej z pracowników UMWP (Departamentu Gospodarki Regionalnej) oraz kontynuowanie jego działalności doradczej w stosunku do gmin województwa podkarpackiego w kwestii zagadnień związanych z rewitalizacją.

Termin wdrożenia: 31.03.2024

Wnioski i rekomendacje (3)

Wniosek: Z badania wynika, że gminy w dalszym ciągu potrzebują wsparcia doradczo-szkoleniowego w zakresie rewitalizacji. Ponadto, jak wynika z badania ilościowego z JST, w gminach nadal istnieje zapotrzebowanie na rewitalizację, a przedstawiciele JST planują działania rewitalizacyjne. Jednocześnie, z analizy danych zastanych wynika, że zdecydowana większość gmin - beneficjentów Działań 6.3 i 6.5 to jednostki posiadające LPR. Jest to kolejna przesłanka, aby sądzić, że w regionie wciąż istnieje zapotrzebowanie na wsparcie doradczo-szkoleniowe. Szkolenia będą możliwe do realizacji dzięki trzeciej edycji programu „Regiony Rewitalizacji - wzmacnianie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych”.

Rekomendacja: Rekomenduje się kontynuowanie działań edukacyjnych dla gmin województwa podkarpackiego, dotyczących prowadzenia procesu rewitalizacji.

Adresat rekomendacji: IZ FEP 2021-2027

Sposób wdrożenia: Dalsze organizowanie i przeprowadzanie działań edukacyjnych (np. szkoleń, spotkań informacyjnych, wizyt studyjnych, doradztwa w formie telefonicznej i mailowej) dla gmin województwa prowadzących proces rewitalizacji. Działania edukacyjne powinny być prowadzone przez członków Zespołu ds. rewitalizacji lub ekspertów zewnętrznych.

Termin wdrożenia: 31.03.2024

Wnioski i rekomendacje (4)

Wniosek: Ankieta kierowana do gmin przez Urząd Marszałkowski stanowi cenne źródło informacji na temat zakresu i postępu procesów rewitalizacji w poszczególnych gminach. Dostarcza wiedzy na temat liczby projektów zaplanowanych w programie rewitalizacji, jak i dotychczas zrealizowanych, wartości poszczególnych zadań, ich źródeł finansowania, problemów w realizacji programów, monitoringu, oceny stopnia realizacji oraz ewentualnych planów w kwestii aktualizacji/opracowania nowego programu. Biorąc pod uwagę fakt, iż w perspektywie 2021-2027 nie będzie Wykazu programów rewitalizacji gmin województwa podkarpackiego, zasadna jest kontynuacja realizacji ankiet.

Rekomendacja: Rekomenduje się kontynuowanie w perspektywie unijnej 2021-2027 przesyłania corocznej ankiety do gmin województwa podkarpackiego, dotyczącej realizacji działań rewitalizacyjnych.

Adresat rekomendacji: IZ FEP 2021-2027

Sposób wdrożenia: Coroczne przesyłanie przez UMWP ankiety do gmin województwa podkarpackiego, dotyczącej realizacji działań rewitalizacyjnych, co najmniej w okresie 2021-2027. Coroczna analiza otrzymanych wyników w celu bieżącego monitoringu przebiegu procesu rewitalizacji.

Termin wdrożenia: 31.03.2024

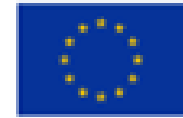
Fundusze Europejskie
Program Regionalny

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Dziękuję za uwagę!

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020